

„Част Турцима а срам нека је на безглаву господу српску“

Овим речима је српски патријарх Варнава давне 1937. завршио божићну посланицу у смутно време политичких и друштвених страсти када се југословенска скупштина спремала да изгласа нацрт конкордата склопљен са католичком црквом. Од Рима понуђени конкордат, који је као никада до тада фаворизовао католичку на уштрб православне цркве, требало је да се изгласа у време владе Милана Стојадиновића који се заједно са великим делом српске интелектуалне и политичке елите надао да при његовом усвајању неће бити већих потешкоћа. Међутим, првенствено акцијом цркве и народа након масовних демонстрација како у престоници, тако и у унутрашњости земље, влада је била принуђена да предлог закона скине са дневног реда. Увидело се ипак, како су они дефинисали, да време није повољно за овакав пројекат, те је конкордат стављен ад акта до „неких бољих времена“.

Овај догађај из сада већ далеке историје Краљевине Југославије говори о неколико фундаменталних, а поучних ствари нама потомцима ондашњих актера политичког живота. Прво што се може запазити је успаваност, па чак и отуђеност политичке елите која не разуме довољно став и расположење народа, његову (неку врсту) идеологије, те према томе ни конкретан народни и државни интерес. Друго, један потцењивачки однос спрам цркве и традиције коју баштини тај исти народ и сумња у снагу става и одлучности да се он спроведе. Даље се може истаћи покушај испуњења најнеповољнијих захтева Ватикана (који су ишли на штету националног достојанства) од стране владе, а зарад тешко оствареног „јединства и мира“ у кући (купованог првенствено да би се за државу приволели Хрвати) који је, на српску жалост, показао своје резултате током Другог светског рата, највише у геноцидној НДХ. Међутим, оно што је можда најбитније свакако је ипак „каква-таква“ могућност избора који је влада добила понудом Ватикана. Пројекат се могао одбацити, али својим помирљивим ставом влада је испровоцирала народне немире после којих је конкордат био стављен у фиоку.

Иако је понуда магловито обећавала решење српско-хрватског питања, она је у суштини само задовољавала вековне жеље Рима. Суштински најбитнија последица уговора, да је изгласан, била би фаворизовање католичке цркве са остваривањем, кроз Конкордат, законске основе за могућност мисионарења (али и осталих погодности), што није загарантовано српској православној цркви. Прихватањем овако склопљеног уговора између Ватикана и државе православна црква би постепено доспела на маргине друштвеног живота, па би српски народ, изгубивши потпору историјског утемељења

институције којој обичан свет и данас највише верује, лакше постао плен ватиканско-европских аспирација које би му постепено одузимале део по део идентитета, те би га избацили из историјске и животне реалности. Ово је „Јанусово“, али и суштинско лице тадашње католичко-западне перцепције југословенске државе и српске улоге у њој и уопште на овим просторима.

Есенција постављана косовског проблема

Зашто је овај догађај битан и зашто је он донекле показатељ и данашњег стања и дилема? Наиме, избори и искушења кроз понуде са Запада на које је стављена тадашња Стојадиновића влада умногоме се понављају и последњих десет, или двадесет година. То је нарочито видљиво када је у питању Косово. Када се вратимо неколико година и сагледамо проблем Косова, прво што је приметно је константно стављање на избор (владе, али и народа) за или против Косова као територије, али и као принципа, симбола идентитетске самоспознаје, система вредности и свега онога што обележава и даје смисао појму нације. Актуелни догађаји о визној либерализације због тога могу само да се сагледају у контексту читаве серије понуђених и склопљених уговора са ЕУ од самопроглашене независности Косова.

Проблем је постао очигледан оног тренутка када се увидело да пројекат независног Косова неће проћи због руског вета у Савету безбедности УН. Велики део међународне заједнице на челу са Америком и најмоћнијим западноевропским државама се тада одлучио да насталу компликацију око стварања нове државе премести са главног органа УН на подручје тзв. реалног живота. Другим речима, највероватнији план је да се након неуспеха признања одозго које би аутоматски значило стварање нове државе пређе на унилатерна признања која ће, када их се скупи критичан број, бити реална подлога за повратак проблема на највиши ниво одакле се и почело са његовим решавањем. План је да до тог момента албанску НАТО државу признају скоро све светске државе (или што је могуће више), те да се такво фактичко и „реално“ стање само потврди у најрелевантнијим међународно-правним светским институцијама. Дакле, што би наш народ рекао, Запад хоће „и јаре и паре“, односно и НАТО пројекат независног Косова и правно утемељење којим би се ова конструкција легализовала.

Ствар је тако постављена да се Србија док „граби“ ка ЕУ, а пошто се зна да неће тек тако признати нову државу, константно суочава са наметнутом и „неизбежном стварношћу“. Сваки нови (од ко зна колико) уговор који државу приближава Европи потписује се са Србијом без Косова и Метохије (узгред овај други део назива покрајине потпуно је игнорисан). Штавише, Косово се вештом игром речи потпуно избацује из игре,

при томе једино што ЕУ и Америка не траже од Србије је његово буквално признање. Бар засада. Међутим, зато се Србија, српска влада и народ перманентно стављају пред један болан избор – Косово или европска перспектива. Или национални понос и идентитет или благодети европске цивилизације. Оно што никада ниједном народу није понуђено на избор и никада ниједан народ није био у ситуацији да бира нама се нуди.

Такав уговор је био и ССП, такав је и овај сада актуелан о визној либерализацији. Такви уговори ће нема сумње и у будућности бити наша реалност. Притисак који је био на свим владама, па и овој данашњој, јесте огроман, а одговорност, чини се, много већа него што изгледа на први поглед. Влада мора да артикулише своју визију изласка из кризе са општеприхваћеним ставом који ће сачувати бар минимум националног достојанства и самопоштовања, а који на речима, али бар помало и на делима, негира могућност одрицања од неспорно српске територије. Када се овоме дода огроман амерички притисак на скоро све државе како у региону, тако безмало у свим деловима света усмерен ка признању Косова, уз све напред наведене разлоге, можемо само претпоставити величину баласта који носи свака иоле одговорна српска влада.

Непристојна понуда

Ако погледамо реакције владиних представника, поготово министра Ђелића, видећемо покушај да објасне како визна либерализација (слична је била прича када је ССП био актуелан) нема везе са независношћу јужне српске покрајине. Европа нас не условљава признањем Косова, говоре они. Много више су у питању технички проблеми издавања виза због тешког стања у покрајини, изјављују једногласно Ђелић и Свилановић у „Утиску недеље“. Сличан је био и Бајденов став приликом посете Србији, па нема разлога да митологизујемо и додатно компликујемо реализацију неопходних степеница ка ЕУ, говоре неки чланови владе који покушавају да минимизирају овај без сумње тежак проблем. Ми бисмо волели да је то тако, да је Ђелић у праву, да то све пумпају и спинују квазипатриоте, и дежурни противници владе и када има и када нема разлога. Али морамо погледати истини у очи и признати себи да ми од самопроглашене независности Косова и постављања проблема његовог признања на овакав (америчко-европски) плански начин константно живимо у непристојној понуди. Сваким потезом, као ретко кад у историји и као ретко који народ, у ситуацији смо да се опредељујемо и да при томе, мало-помало, изграђујемо или губимо национални понос, достојанство, самопоштовање и идентитет, а самим тим и државу.

Нико не спори да је визна либерализација успех ове владе. Исто тако можемо потврдити да тешко да би било која претходна влада постигла успех око укидања виза. Међутим,

Нови конкордат глобалног „Великог брата“

Пише: Милован Балабан
среда, 22 јул 2009 13:54

оно што се треба запитати јесте цена тог и таквог успеха. Која цена је реална, а која је превисока на путу ЕУ интеграција је проблем који ће мучити све владе у догледној будућности. Јер понуда америчког „Великог брата“ се и састоји у нуђењу света оличеног у нашим најсуптилнијим жељама и сновима зарад суштинског одрицања од себе слично, као и понуђени конкордат у време Краљевине Југославије. Питање је колико је понуда искрена јер би требало да смо до сада осетили магичну моћ њихове често лажне шаргарепе.

Ипак морамо констатовати да је понуда ипак понуда. Она је шанса да се одредимо колико год то било болно и тешко. Исто тако, она омогућује Западу да у сваком тренутку (у случају нашег мирења са „реалним“ стањем под притисцима непристојне понуде) пилатовски опере руке и одбаци одговорност за евентуалну срамоту која би нама као народу и држави била приређена. Наши политички прваци ово морају имати у виду како не би потпали, као народни вођи заговарачи Конкордата у време патријарха Варнаве, под клетву не само једног патријарха, него и читавог народа у некој будућој посланици у неком будућем времену. Највише о овој могућности треба да воде рачуна они којима је поверена судбина државе.